

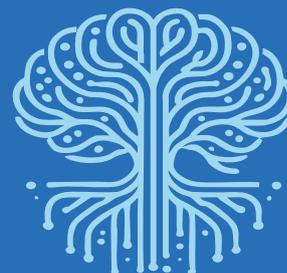
האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
المجمع الوطني الإسرائيلي للعلوم والآداب
THE ISRAEL ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES

יום עיון בנושא

נלחמים על הרוח

איך לחולל שינוי בלימודי הרוח בישראל?

יום ראשון י"ב בטבת תשפ"ה, 12 בינואר 2025

בבית האקדמיה, רח' ז'בוטינסקי 43, ירושלים

ובשידור חי באתר האקדמיה www.academy.ac.il

התכנסות בשעה 13:30

תכנית יום עיון, תקצירי הרצאות

ותקצירי קורות חיים

עקבו אחר האקדמיה ברשתות החברתיות

תכנית יום העיון

מושב ראשון 14:00

מהי חברה ללא מדעי הרוח?

יושב ראש ובן שיח: פרופ' דוד הראל, נשיא האקדמיה

פרופ' נילי כהן, נשיאת האקדמיה לשעבר

תפקידה של האקדמיה בקידום מדעי הרוח וטיפוח השפה העברית

פרופ' יוסי שילה, חבר האקדמיה, אוניברסיטת תל אביב

כיצד ניתן לעצור את ההידרדרות בהוראת מדעי הרוח בישראל?

ד"ר גרמי פוגל, אוניברסיטת תל אביב

משבר מדעי הרוח – האמנם?

מושב שני 15:15

איך פורצים את מעגל הכשפים? אקדמיה, תעסוקה ומערכת החינוך

יושב ראש ובן שיח: פרופ' ישראל ברטל, חבר האקדמיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' ניסים אוטמזגין, דקן הפקולטה למדעי הרוח, האוניברסיטה העברית בירושלים

האם תוכנית הלימודים במדעי הרוח צריכה להיות מכוונת לעולם העבודה?

פרופ' דניאלה דוויק, דקנית הפקולטה למדעי הרוח, אוניברסיטת בר-אילן

תפקיד מדעי הרוח בהקניית מיומנויות חיוניות

מר יובל אוליבסטון, סגן יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהל אגף א' פיתוח פדגוגי, משרד החינוך

לימודי הומניסטיקה בראי מערכת החינוך

הפסקה 16:15

מושב שלישי 16:30

המורה – בינה לא מלאכותית

פרופ' שי פרוגל, דקן הפקולטה למדעי הרוח והחברה, מכללת סמינר הקיבוצים

מדעי הרוח - ליבת המעשה החינוכי

פאנל מורים וסטודנטים להוראת מקצועות ההומניסטיקה

יושב ראש: פרופ' שי פרוגל

משתתפים: מר עמית אפק, מר אשר גניס, גב' אביטל מסטרמן, גב' סופ רוזנס נאור

מושב רביעי 17:30

בין המקומי לאוניברסאלי – דילמות בהוראת מדעי הרוח

יושבת ראש ובת שיח: פרופ' מרגלית פינקלברג, סגנית נשיא האקדמיה

פרופ' רון מרגולין, אוניברסיטת תל אביב

"הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו?" נאמנות לעם או לרוח בהוראת לימודי הומניסטיקה

פרופ' (אמריטוס) אייל נווה, אוניברסיטת תל אביב

האם אפשר ללמד לימודי אדם בתקופה של שבר רוח האדם?

פרופ' חביבה פדיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מדעי הרוח: רוחות הרפאים של העבר וחזון העתיד

תקצירי הרצאות

לפי סדר המושבים

מושב ראשון

מהי חברה ללא מדעי הרוח?

תפקידה של האקדמיה בקידום מדעי הרוח ובטיפוח השפה העברית פרופ' נילי כהן

מדעי הרוח טבועים בכל תחום. חלוקת הידע לתחומי דעת נועדה להקל את העברת הידע ואת פיתוחו, אך הרוח שלובה בכל תחום דעת. האוניברסיטה כמוסד המרכזי ליצירת ידע ולהעברתו עברה תהפוכות במשך השנים. בתי הספר המקצועיים תופסים בה כיום תפקיד מרכזי, אולם תפקידה המרכזי של האוניברסיטה אינו דווקא לטפח מקצועיות, אלא לפרוס את המושגים ואת הרעיונות המניעים את האנושות ולטפח חשיבה ביקורתית וחופשית. למדעי הרוח תפקיד מרכזי בעניין זה. מראשיתה צירפה הציגונות לחזונה המדיני שאיפה למצוינות מדעית ולפריחה רוחנית. המדע הישראלי זכה למעמד עולמי. בצד קידום שפת המדע הכלל-עולמית קיימת מחויבות מדעית כלפי אוצרות התרבות הבונים את זהותנו, הכרוכה גם בטיפוח השפה העברית.

כיצד ניתן לעצור את ההידרדרות בהוראת מדעי הרוח בישראל? פרופ' יוסי שילה

ההידרדרות המתמדת בהוראת מדעי הרוח בישראל מובילה לשינוי עמוק בערכיה ובהתנהלותה של החברה הישראלית בכל תחומי החיים, בתקופות הרגיעה שבין המלחמות, ועוד יותר מכך – בעת מלחמה. הידרדרות זאת יוצרת דורות של אזרחים בורים באשר להיסטוריה האנושית, דלי שפה וחסרי גישה לספרות ולאומנות. אזרחים כאלה לוקים גם בתודעה אזרחית ירודה, בעיקר בשל חוסר ידע על יחסי אזרח ומדינתו במדינה דמוקרטית, הנשען בין השאר על ידע היסטורי ועל מחשבה ביקורתית. על הוראת מדעי הרוח לנבוע מתוך ראייה אסטרטגית של חינויותה, ועליה להיות מבוססת על תוכנית לאומית סדורה ונרחבת, המתחילה בבית הספר היסודי. תוצג הצעה לתוכנית כזאת.

משבר מדעי הרוח – האומנם? ד"ר ג'רמי פוגל

רוח רפאים רודפת את חיי התרבות בישראל – "משבר מדעי הרוח". נדמה שברור מאליו לאנשי אקדמיה, לאנשי רוח ולשוחרי תרבות שיש שבר בעיסוק בפילוסופיה, בספרות, בהיסטוריה וכו'. אבל מה טיבו של "משבר" זה? המספרים לכאורה מדברים בעד עצמם – פחות ופחות סטודנטים נרשמים לתארים במדעי הרוח. אבל האם המספרים הללו באמת מספרים את כל הסיפור? בהרצאה אטען שיש סיבות טובות מאוד לחשוב שהמשבר איננו במדעי הרוח עצמם אלא בתארים האקדמיים שבהם. לצד ירידה בנרשמים לתארים במדעי הרוח עדיין יש התעניינות ברורה, ואולי אף הולכת וגדלה, בתחומי הרוח בהקשרים אחרים (הרצאות פופולריות, תכנים ברשת, פודקאסטים וכו'). במילים אחרות, לא נכון לומר שצעירים אינם מתעניינים בפילוסופיה, אינם עוסקים בחיפוש אחר משמעות, בניסיון לבדוק שאלות זהותיות או בכל השאלות שמדעי הרוח יכולה לתרום להן תרומה מכרעת; הם פשוט חוששים להקדיש את שנות הלימודים לתחומים שתועלתם הכלכלית אינה ברורה. בדבריי ארצה להציע דרכים שבהן האקדמיה יכולה ליצור גשר לעניין הציבורי במדעי הרוח, ואף להמשיך ולתרום לו ולקדם אותו.

מושב שני

איך פורצים את מעגל הכשפים? אקדמיה, תעסוקה ומערכת החינוך

האם תוכנית הלימודים במדעי הרוח צריכה להיות מכוונת לשוק העבודה?

פרופ' ניסים אוטמזגין

תחומי הדעת הנלמדים במדעי הרוח הם רבים ומגוונים, אך את כולם מקשר חוט מחשבה אחד: לימוד נפש האדם, סביבתו, שפתו, הגותו ותרבותו. אנו אמונים על חקרן ועל הוראתן של הארכאולוגיה, ההיסטוריה, ההגות, השיח, הספרות, האומנויות, הלשונות והדתות של בני האדם, ובכך אנו תורמים לחברה האנושית בארץ ובעולם. האם עלינו להכשיר את הלומדים והלומדות אצלנו גם לשוק העבודה? האם זה בכלל אפשרי בשוק עבודה המשתנה תכופות? אחלוק עימכם את ניסיונו בקורסי התמחות הכוללים ניסיון חוץ-קמפוס, קורסי יזמות וקורסים המשלבים שימוש בכלים דיגיטליים מתקדמים במדעי הרוח. כמו כן אתייחס לקשר אקדמיה – מערכת החינוך.

תפקיד מדעי הרוח בהקניית מיומנויות חינוכיות

פרופ' דניאלה דוויק

באמצעות "מצפן הרוח" - חזון הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת בר-אילן - אציג פעולות שאנו שוקדים עליהן במסגרת התכנון והחשיבה אודות מהות מדעי הרוח ותפקידם באוניברסיטה ובחברה. המיקוד ה"מצפני" הזה מנחה אותנו בקבלת החלטות ביחס להיבטים שונים של תפקוד הפקולטה. דברים אלה נוגעים במספר היבטים: תפיסת דמות בוגרי מדעי הרוח, בחיבור לעולם התעסוקה, בנוכחות בולטת בתחום הבינה המלאכותית. באופן נרחב יותר יש לכך השפעה על המיומנויות הנדרשות ממסיימי מערכת החינוך ועל מקומם של מדעי הרוח בחברה מחוץ לאוניברסיטה. השיתוף בלבטים ובעשייה שלנו עשוי לחדד נקודות משמעותיות בהקשר לדיון הנוכחי.

לימודי הומניסטיקה בראי מערכת החינוך בישראל

יובל אוליבסטון

בהרצאה נציג את מדיניות משרד החינוך בנושא הוראת ההומניסטיקה ונדון בחשיבות מקצועות הרוח בבתי הספר, בעיקר בתקופת המשבר הנוכחית, ובשאלה כיצד הם יכולים לסייע בהעצמת הרלוונטיות של מערכת החינוך. נתאר יוזמות שונות של משרד החינוך לקידום הוראתם ולמידתם של מקצועות ההומניסטיקה כמו הרפורמה בלימודי הרוח ומיזמים לאומיים ומקומיים. כמו כן ניגע בצירים ראשיים שאנו נעים לאורכם: התנועה בין הוראת ידע להטמעת מיומנויות ותוכנית לימודים לאומית לעומת מתן גמישות וחופש לבתי הספר. נוסף על זה נתייחס לציפיות משרד החינוך מהאקדמיה בשיתופי פעולה ובמחקר.

מושב שלישי

המורה – בינה לא מלאכותית

מדעי הרוח – ליבת המעשה החינוכי

פרופ' שי פרוגל

בשיעורי הומניסטיקה נחשפים התלמידים להיסטוריה של התרבות וליצירותיה הגדולות, דנים בסוגיות ערכיות ומפתחים את יכולת ההבעה שלהם בכתב ובדיבור. הצלחת שיעורים אלה תלויה בראש ובראשונה במורה שיודעת לשתף את תלמידותיה ותלמידיה בחוכמת הדורות ולדון עימם בה באופן דיאלוגי וביקורתי. לכן על חברה ותרבות חפצות חיים לשים דגש מיוחד על מקצועות מדעי הרוח במערכת החינוך ולהקפיד שאיכותם של המורות והמורים במקצועות אלה תהיה גבוהה במיוחד. נראה שהכרה זו אינה מנת חלקה של מערכת החינוך הישראלית, ששמה דגש על מקצועות מועילים כלכלית, כמו מתמטיקה ואנגלית, ומצמצמת ומזניחה את מקצועות מדעי הרוח. הדרך לשקמם עוברת דרך משיכת צעירות וצעירים מוכשרים להתמחות במדעי הרוח ולשמש קטר ערכי לחברה שסועה ומתפוררת. יש להפוך מטרה זו למשימה לאומית, והאקדמיה יכולה וצריכה להניע מהלך זה.

פאנל

יושב ראש: פרופ' שי פרוגל

משתתפים:

מר עמית אפק

מר אשר גניס

גב' אביטל מסטרמן

גב' סופ רוזס נאור

מושב רביעי

בין המקומי לאוניברסלי ודילמות אחרות בהוראת מדעי הרוח

“הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו”?

נאמנות לעם או לרוח בהוראת המקצועות ההומניסטיים

רון מרגולין

הציפייה של חלקים בציבור שהמקצועות ההומניסטיים יעסקו בביסוס הזהות הלאומית, בתכניה ובתולדותיה טבעית ומוצדקת, בכל מקום ובייחוד בישראל. מדובר בסוגיה שהיא חלק בלתי נפרד מחיי הרוח, והמסגרת המתאימה לדון בה היא במקצועות אלה. עם זאת עיסוק מוגזם בממד אחד של חיי הרוח והתעלמות מהיותו חלק מעולם מורכב ומגוון המכיל התנגשויות בין היבטים שונים, סופה שתביא לידי קטסטרופה רוחנית. כדי לפרוס את מלוא המורכבות של סוגיה זו תיפתח ההרצאה בביקורת הסכנות שבהמשך מרכזיותה של המסורת ההיסטורית פילולוגית בחקר מדעי הרוח בכלל ובישראל בפרט.

האם אפשר ללמד לימודי אדם בתקופה של שבר רוח האדם?

פרופ' אייל נווה

התקופה הנוכחית, ובייחוד מאז ה־7 באוקטובר 2023, מציבה בפנינו שבר כה גדול עד שהדילמות השגרתיות שבהן התחבטנו בעניין משבר מדעי הרוח נראות כמשחק ילדים. אנו חווים מצב שבו מתפרקות המסגרת האפיסטמולוגית, האתית והפוליטית שבתוכה ניסינו לתת משמעות ללימודי ההומניסטיקה. האם נוכח התפרקות זאת עלינו פשוט לשתוק, או לחלופין לצאת ל"מלחמה" מסוג אחר שעדיין לא הגדרנו את מאפייניה ואת מטרותיה? בדבריי אנסה לחדד את הדילמות החדשות, שאנו כמורים למקצועות הרוח נאלצים להתמודד איתן, ואציע כיוונים לשינוי פרדיגמטי של הלמידה.

מדעי הרוח: רוחות הרפאים של העבר וחזון העתיד

פרופ' חביבה פדיה

מכונני השיח המודרני, אם זה מרקס ואם פרויד, הביעו חרדה מרוחות הרפאים של העבר. גם בשיח הפוסט־מודרני חזר דרידה לדיון ברוחות הרפאים הללו. בימים אלה, שדומה שדלדולה של הרוח בהם הוא עובדה מוגמרת בשל עליית בינת המכונה מחד וחזרתן הקיצונית למרכז הבמה של רוחות הרפאים של לאומיות, לאומנות דתית וגזענות מאידך, עולה השאלה אם בעיצומה של הידלדלות הרוח וקריסת מדעי הרוח ניתן לנסח מחדש את החזון העתידי של מדעים אלה ואת תרומתם לחיי הווה מתוקנים ומנחילי עתיד בר־קיימה. מהו חזון זה?

תקצירי קורות החיים

לפי סדר ההשתתפות

מושב ראשון

דוד הראל

פרופסור בפקולטה למתמטיקה ומדעי המחשב במכון ויצמן למדע, חתן פרס ישראל במדעי המחשב לשנת 2004 ונשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים משנת 2021. שימש בתפקיד ראש המחלקה למדעי המחשב במכון ויצמן בשנים 1989–1995 ודקן הפקולטה למתמטיקה ומדעי המחשב שם בשנים 1998–2004. הוא ייסד עם שותפים את חברת I-Logix, שנמכרה ב־2006 ל־IBM. עיקר תחומי התמחותו בעבר במדעי המחשב התאורטיים (לוגיקה, חישוביות, אוטומטים ותורת מסדי נתונים) ובעשורים האחרונים הוא עוסק בעיקר בהנדסת תוכנה ומערכות, במידול של מערכות ביולוגיות, באנליזה של ריח ובניתוח פרזודיה. ממצאיה של שפת דיאגרמות המיצוב (Statecharts) וממצאי שותף של דיאגרמות התסריטים החיים (LSCs) וכן של הכלים PlayGo, Rhapsody, Play-Engine ו־Stamete.

נוסף על פרס ישראל זכה פרופ' דוד הראל בפרסים רבים נוספים, בהם פרס ה־ACM למחנך המופתי, פרס ה־ACM למערכות תוכנה, פרס א.מ.ת. ובכמה פרסים בין־לאומיים בנושאי הנדסת תוכנה. עמית ב־ACM, ב־IEEE, ב־EATCS וב־AAAS, חבר באקדמיה אירופיאה וחבר חוץ באקדמיה הלאומית האמריקאית למדעים, באקדמיה הלאומית האמריקאית להנדסה, באקדמיה האמריקאית לאומנויות ולמדעים, ובאקדמיה הלאומית למדעים של סין. כמו כן עמית החברה המלכותית הבריטית (FRS).

נילי כהן

כלת פרס ישראל לחקר המשפט. כיהנה כנשיאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. פרופסור אמריטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב ואף כיהנה כרקטורית האוניברסיטה. תחומי המחקר שלה מתמקדים בדיני חוזים, במשפט פרטי, במשפט השוואתי ובמשפט וספרות. זכתה בפרס צלטנר, בפרס זוסמן, בפרס מינקוף למצוינות במחקר ובפרס הרקטור על הצטיינות בהוראה. בעלת דוקטורט כבוד מאוניברסיטת חיפה ומאוניברסיטת בן־גוריון בנגב. חברה ב־American Law Institute, ב־Accademia-Europaea, ב־Accademia dei Lincei וב־American Philosophical Society.

יוסי שילה

התחנך ורכש את הבסיס להשכלתו בבתי הספר של השכונה שבה גדל, נווה שאנן בחיפה. בעל תואר ראשון בביולוגיה מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל ותוארי מוסמך וד"ר בגנטיקה מהאוניברסיטה העברית בירושלים. לאחר שהשתלם בבת־דוקטורט באוניברסיטת הרווארד הצטרף ב־1985 לסגל הפקולטה לרפואה באוניברסיטת תל אביב. חבר באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ובאקדמיה הלאומית האמריקאית למדעים, זכה בפרס א.מ.ת., בפרס ישראל ובכמה פרסים בין־לאומיים. הקדיש את מרבית עבודתו המדעית לחקר המחלה התורשתית הנדירה A-T, שאותה החל לחקור בעבודת הדוקטור שלו, לאחר שנפגש עם משפחה שיש בה חולים במחלה. נוסף על עבודתו כחוקר, פרופ' שילה מרצה לציבור הרחב על חקר גנום האדם ועל השלכותיו המדעיות, הבריאותיות והחברתיות. הוא רואה במדעי הרוח את המסד שעליו יש לחנך מגיל צעיר. השתתף לאחרונה בוועדה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לבחינת מצב מדעי הרוח בישראל.

ג'רמי פוגל

מרצה בחוג לפילוסופיה יהודית ותלמוד ובבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב. מנהל אקדמי ב"עלמא", חבר סגל במכון מנגל למנהיגות, מרצה על פילוסופיה לציבור הרחב במגוון פורומים ומנחה פודקאסטים בנושאי תרבות ומחקר. בעל תואר ראשון בפילוסופיה מאוניברסיטת קיימברידג' ותואר שני ותואר דוקטור בפילוסופיה מאוניברסיטת תל אביב. מעורב במיזמים אומנותיים וספרותיים עצמאיים שונים. ספרו הראשון, "תל אביב היא מים ועוד מחשבות חופימיות", יצא לאור בהוצאת "הבה להבא" ב-2019. ספרו האקדמי הראשון, שעסק באוניברסליזם היהודי של משה מנדלסון והרמן כהן, יצא לאור בהוצאת אוניברסיטת ברנדייס ב-2023.

מושב שני

ישראל ברטל

היסטוריון ישראלי, פרופסור אמריטוס בחוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטה העברית בירושלים ולשעבר דקן הפקולטה למדעי הרוח. משנת 2016 חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. תחומי מחקרו הם תולדות עם ישראל בארצות מזרח אירופה במאות ה־יח וה־יט; השלטון העצמי היהודי במרחב התרבות האשכנזית; תנועת ההשכלה היהודית; זרמים דתיים ותרבותיים ביהדות מזרח אירופה; צמיחת האורתודוקסיה במזרח אירופה; "מבשרי הציונות"; הלאומיות היהודית המודרנית וראשית הציונות; היישוב היהודי בארץ ישראל בשלהי התקופה העות'מאנית; צמיחת התרבות העברית החדשה בארץ ישראל; ספרות והיסטוריה.

ניסים אוטמזגין

דקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים. בעבר כיהן כראש המכון ללימודי אסיה ואפריקה, ראש מכון טרומן, ראש החוג ללימודי אסיה, חבר באקדמיה הצעירה הישראלית הצעירה, חבר ועדת מל"ג-ות"ת לקידום מדעי הרוח וחבר בוועדות נוספות בפקולטה ומחוצה לה. סיים את לימודי התואר הראשון באוניברסיטה העברית בלימודי מזרח אסיה ומדע המדינה. עם סיום התואר טס ליפן להמשיך את לימודיו הודות למלגה מממשלת יפן, ולאחר שש שנים מאתגרות, במרץ 2007, סיים את הדוקטורט באוניברסיטת קיוטו. מחקריו התפרסמו בשני ספרים, בשישה ספרים ערוכים ובעשרות פרקים ומאמרים בכתבי עת מובילים.

דניאלה דוויק

דקנית הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת בר־אילן, חברת סגל במחלקות ללימודים קלאסיים ולהיסטוריה כללית. חוקרת של טקסטים גאוגרפיים יווניים ורומיים ושל תפוצת ידע גאוגרפי בעולם העתיק.

יובל אוליבסטון

סגן יושב ראש המזכירות הפדגוגית ומנהל אגף א' לפיתוח פדגוגי במשרד החינוך. במסגרת תפקידו מוביל תהליכים פדגוגיים חוצי־תחומים, לרבות פיתוחם והטמעתם של מודלים חדשניים להתפתחות מקצועית של מורים, קידום חדשנות פדגוגית והובלת תהליכי פיתוח של תוכניות לימודים. בתפקידו הקודם שימש מנהל אגף מקצועות המורשת. צבר ניסיון ניהולי רב כמנהל חטיבת הביניים באורט חולון, ובעל רקע מגוון בהוראה במוסדות חינוך שונים. בד בבד עם עיסוקיו בשדה החינוך הוא משמש רב מטעם ארגון רבני צהר.

מושב שלישי

שי פרוגל

פרופסור חבר במכללת סמינר הקיבוצים. דקן הפקולטה למדעי הרוח והחברה ומרצה לפילוסופיה במכללת סמינר הקיבוצים. מרצה לפילוסופיה ולפסיכואנליזה באוניברסיטת תל אביב. עמית בין-תחומי במכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו. ספריו בעברית: רטוריקה, אתיקה: שפינוזה וניטשה, פטופטים פילוסופיים, חינוך לאמנות: אסתטיקה ואתיקה (עורך עם דורית ברחנא לורנד).

משתתפי הפאנל:

אשר גניס

מרצה למקרא במכללת סמינר הקיבוצים. לשעבר מורה לתנ"ך, מחנך כיתה, רכז שכבה, רכז חינוך חברתי וסגן מנהל בחטיבת ביניים "זלמן ארן" בראשון לציון. מנחה להוראת מקרא מטעם המפמ"ר למקרא, מדריך פדגוגי במכללות לחינוך ודקן סטודנטים ומרכז המעורבות החברתית במרכז האקדמי לוינסקי-וינגייט.

אביטל מסטרמן

מורה להיסטוריה ולמקרא בתיכון עירוני ד' שבתל אביב. מחנכת בחטיבת הביניים ורכזת שילוב בתיכון. בעלת תואר שני במדעי הרוח מסמינר הקיבוצים. מקימת ארגון "מאבק החינוך" הפועל לקידום שיח ליברלי-דמוקרטי בכיתות, לשיפור מעמד המורים כפרופסיה ולמאבק בהשתקת מורים.

עמית אפק

סטודנט לחינוך ולהוראת מדעי הרוח במכללת סמינר הקיבוצים, מורה בבי"ס ויצמן שברחובות.

סופ רוחס נאור

סטודנטית לחינוך ולהוראת מדעי הרוח במכללת סמינר הקיבוצים, חונכת במרכז למידה בכפר הירוק.

מושב רביעי

מרגלית פינקלברג

פרופסור אמריטה בחוג ללימודים קלאסיים של אוניברסיטת תל אביב וחברה באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים משנת 2005. קיבלה תואר דוקטור לפילוסופיה מן האוניברסיטה העברית בירושלים ב-1986. פרופ' פינקלברג חוקרת את השפה, הספרות והתרבות של יוון העתיקה. מחקריה משתרעים על פני קשת רחבה של נושאים: ספרות יוונית, במיוחד שירת הומרוס, פרהיסטוריה אגאית, תורת השירה, השפה היוונית העתיקה, מסורת מיתולוגית, דת ומוסר ביוון ולאחרונה כתבי אפלטון. פרסמה חמישה ספרים ויותר ממאה מאמרים בנושאים הללו. שימשה עמיתת מחקר ב-All Souls College שבאוניברסיטת אוקספורד, במכון ללימודים מתקדמים שבפרינסטון ובמכון ללימודים מתקדמים של אוניברסיטת בריטיש קולומביה, וניהלה (עם ג'ג סטרומזה) קבוצת מחקר במכון הישראלי ללימודים מתקדמים. פרופ' פינקלברג היא זוכת פרס רוטשילד במדעי הרוח לשנת 2012. בשנת 2021 נבחרה לכהן כסגנית נשיא האקדמיה. בשנים 2022-2023 כיהנה כיושבת ראש הוועדה לקידום מדעי הרוח של האקדמיה הלאומית למדעים.

רון מרגולין

פרופסור בחוג לפילוסופיה יהודית ותלמוד ובתוכנית לתואר שני במדעי הדתות באוניברסיטת תל אביב. מיוזמי תוכנית אופקים להכשרת סטודנטים מצטיינים להוראת היהדות כתרבות בבתי הספר התיכוניים הממלכתיים ועמד בראשה עשר שנים. נוסף על אלו, מרגולין היה עשרים שנה עמית מחקר בכיר במכון שלום הרטמן בירושלים. בעבר היה מנהל שותף של התוכנית להתחדשות הוראת מקצועות היהדות בבתי הספר התיכוניים הממלכתיים של מכון הרטמן (לימים תוכנית בארי). ממעצבי המקצוע תרבות יהודית-ישראלית במשרד החינוך ויו"ר ועדת המקצוע. יו"ר צוות המומחים שהקימו יוזמה והאקדמיה הלאומית למדעים לקידום לימודי ההומניסטיקה במערכת החינוך הממלכתית. ספריו ומאמריו עוסקים במחשבת החסידות וההגות היהודית המודרנית, בתהליכי חילון בחברה היהודית ובחקר משווה של דתות.

אייל נווה

פרופ' אמריטוס להיסטוריה באוניברסיטת תל אביב וראש המכון הישראלי לחינוך היסטורי בסמינר הקיבוצים. לימד באוניברסיטאות רבות, ובהן ברקלי, הרווארד, קורנל, וינה, ונציה וטורונטו. נוסף על מחקריו האקדמיים העוסקים בהיסטוריה של ארצות הברית, בהיסטוריה ישראלית מודרנית ובחינוך היסטורי, כתב כשבעה ספרי לימוד למערכת החינוך. עוסק בתחום החינוך ההיסטורי בארץ ובעולם, ובין יתר המיזמים שהוביל היה כתיבת ספר לימוד ישראלי-פלסטיני בשני נרטיבים.

חביבה פדיה

משוררת וסופרת ישראלית, חוקרת תרבות ויהדות, קבלה וחסידות. פרופסור מן המניין במחלקה להיסטוריה של עם ישראל, ראש מרכז אלישר לחקר תרבות יהדות ספרד והמזרח באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, מופקדת קרן מתנאל בקמפוס וחברת המועצה להשכלה גבוהה. יו"ר הוועדה לקידום מדעי הרוח בישראל מטעם מל"ג-ות"ת. מייסדת מכון רשימו ובית מדרש פתיחתא. חוקרת עמיתה במרכז מצוינות "דעת המקום" – המרכז לחקר תרבויות מקום בעולם היהודי בעידן המודרני.